

Στιγμές οικοδόμησης της μαρξιστικής θεωρίας του κράτους

του Δημήτρη Δημούλη iedmanual@yahoo.com

Πριν από δεκαπέντε χρόνια οι *Θέσεις* γιόρταζαν την πρώτη δεκαετία αδιάλειπτης λειτουργίας και ο υπογράφων δημοσίευε στο τεύχος 41 (εκδόσεις Εξάντας, τιμή πώλησης 1.000 δρχ.) ένα κείμενο απολογισμού αναφερόμενος στη συμβολή των *Θέσεων* στη μαρξιστική θεωρία. Η αρχική ιδέα ήταν να συντάξω, 60 τεύχη και 15 έτη αργότερα, μια αισθητά επαυξημένη έκδοση του κειμένου αυτού, εξετάζοντας τη συμβολή των *Θέσεων* στη θεωρία του κράτους στην εικοσιπενταετία

Μετά από πολλή σκέψη και ορισμένες «κρίσεις» μου φαίνεται σκοπιμότερο να ακολουθήσω εν μέρει μόνον τη γραμμική ιδέα του απολογισμού και να αντιμετωπίσω ένα ερώτημα .

πώς εκπληρώνουν οι *Θέσεις* στην εικοσιπενταετία την υπόσχεση του υπότιτλου, να αναλύσουν ζητήματα της πάλης των τάξεων, όταν πρόκειται για ζητήματα σχετιζόμενα με το κράτος;

Το άρθρο «της πρώτης δεκαετίας» βασιζόταν στις ακόλουθες επισημανσεις

Η αναφορά στον δομικά ταξικό χαρακτήρα του κράτους εγείρει αναγκαστικά το ζήτημα της λειτουργίας και του μέλλοντος

επαναστατική στρατηγική και πολιτική πρακτική που θα επιδιώκει την ανατροπή του συστήματος εξουσίας, συστατικό μέρος του οποίου αποτελούν οι κρατικές λειτουργίες.

αντιπροσώπευση των κοινωνικών τάξεων μέσω της «πολιτικής» και την συγκρότηση-λειτουργία του πολιτικού ιδεολογικού μηχανισμού, ως συνόλου έκφρασης της αστικής πολιτικής κυριαρχίας.

Η προσέγγιση του κράτους ως βαθμίδας πολιτικής οργάνωσης της κυριαρχίας επί των λαϊκών τάξεων συνιστά και αφετηρία για την κατανόηση του ρόλου των λεγόμενων αριστερών κομμάτων στον αστικό πολιτικό μηχανισμό.

ενύπαρξη της κρατικής λειτουργίας στις ταξικές κοινωνίες, ως συνόλου «γενικών» δραστηριοτήτων για την αναπαραγωγή του συστήματος εκμετάλλευσης

τη θέση περί συνέχειας (λειτουργικής και οργανωτικής ομοιότητας) του κρατικού μηχανισμού, δηλαδή της διατήρησης των δομών του με βαθιές, αλλά σταδιακές αλλαγές στην οργάνωση και στις συγκεκριμένες (ιδεολογικές και κατασταλτικές) λειτουργίες που εκπληρώνει.

ανάλυση της έννοιας και του τρόπου λειτουργίας των ιδεολογικών μηχανισμών του κράτους πραγματοποιήθηκε σε άρθρα για την οικογένεια, την εκπαίδευση, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά και με τις διαρκείς αναφορές στον πολιτικό ιδεολογικό μηχανισμό και τον «λόγο» που εκφέρουν οι εκπρόσωποι του και οι «κρατικοί» διανοούμενοι

η θεωρία του κράτους «συνάγεται» από τη μορφή των κοινωνικών σχέσεων. Αυτή η ανάλυση είναι «προκλητική», εν όψει της κυριαρχούσας αντίληψης για την απροσφορότητα της *Ableitungstheorie* Κάθε διακύμανση της ταξικής πάλης που τείνει να υπερβεί τα «ανεκτά» για την αναπαραγωγή των κεφαλαιακών σχέσεων όρια, οδηγεί προς την «ανατίναξη» του κατασταλτικού μηχανισμού του κράτους. Η επικράτηση ή αποτροπή ενός τέτοιου συσχετισμού δεν κρίνεται με «δημοκρατικές διαδικασίες», αλλά αποφασίζεται με τη βία και, πρώτα απ' όλα, προκαλεί τη βίαιη αντίδραση των κρατικών μηχανισμών για την «τιθάσωση» του συσχετισμού δύναμης. Στην κατεύθυνση αυτή, μπορεί να γίνει λόγος για συναγωγή του κράτους από τις κοινωνικές σχέσεις εν γενεί Όλοι οι αστικοί κοινωνικοί σχηματισμοί απαιτούν την κρατική εκπλήρωση λειτουργιών αναπαραγωγής των κεφαλαιακών σχέσεων, την παραγωγή ιδεολογικών αναπαραστάσεων ενότητας συνοχής με την ποικιλόμορφη κρατική δράση και την «ευελιξία» στις συγκυρίες που εξασφαλίζει η «διορθωτική» κρατική δράση. Παράλληλα δε, η μορφή του κρατικού μηχανισμού, τα «μέσα» δράσης του και οι ιδεολογικές σταθερές του ανταποκρίνονται σε χαρακτηριστικά των σχέσεων παραγωγής, διαμορφώνονται από τα εγγενή στοιχεία της παραγωγής στις καπιταλιστικές κοινωνίες. Η κυριαρχία της νομικής ιδεολογίας και των «ατομιστικών» θεωρήσεων στην λειτουργία του κρατικού μηχανισμού μπορούν να ερμηνευθούν μόνον εάν ληφθεί υπόψη αυτή η αντιστοιχία.

«συναγωγή» του κράτους είναι όμως λογική και όχι γενετική: το αστικό κράτος δεν παράγεται ως συμπλήρωμα των «καθαρών» καπιταλιστικών σχέσεων, αλλά διαμορφώνεται παράλληλα με την

επικράτηση τους. Η ανάγκη ιστορικής ανάλυσης προκύπτει από τη διαφορετική σε κάθε κοινωνικό σχηματισμό και ιστορική φάση κρατική παρέμβαση και από τους ποικίλους τρόπους διαμόρφωσης των κρατικών μηχανισμών. Γι αυτό και η μαρξιστική θεωρία του κράτους δεν μπορεί ποτέ να θεωρηθεί ως κλειστό σώμα γνώσης που επιδέχεται απλές εφαρμογές

Στη συνέχεια θα επισημάνω κάποια άρθρα της τελευταίας δεκαπενταετίας στα οποία «χαλαρώνει» η εμμονή στις έννοιες της μαρξιστικής ανάλυσης και θα σας καλέσω να στοχαστούμε τι σημαίνει αυτό, όχι μόνο για τις *Θέσεις* αλλά ακόμα περισσότερο για την εγχώρια και διεθνή συζήτηση για το κράτος.

«Δεν υπάρχει μαρξιστική θεωρία του κράτους» ή μήπως απομακρύνονται από τις όποιες μαρξιστικές θεωρίες του κράτους οι αριστεροί συγγραφείς που ασχολούνται με το ζήτημα;